

'Koningin van de nacht' door Yvonne Keuls

☒ *"Toen Daan klein was, dacht hij dat er binnen in zijn hoofd plaatjes zaten die hij in zijn droom verzamelde. Als hij zijn ogen sloot kon hij naar binnen kijken en navertellen wat hij zag. Dat noemden de mensen fantasieren".*

Hoe bijzonder is het om de wereld te bekijken door de ogen van een kind. Normale dingen worden opeens wonderlijk en lijken op magie.

In *Koningin van de nacht* beschrijft Yvonne Keuls hoe Daan, een jongetje van zeven, en zijn Joodse vader en zus proberen te overleven in de tweede wereld oorlog. Daan groeit op in een muzikaal gezin, zijn vader is pianist en zijn overleden moeder was een beroemde violiste. Ook voor hem en zijn zus ligt een toekomst in de muziek in het verschiet. Echter door het uitbreken van de tweede wereld oorlog verloopt het anders dan gepland.

Het boek is onconventioneel omdat het geschreven is vanuit de ogen van een kind. Terwijl de meeste boeken over de tweede oorlog de nadruk leggen op de ellende en dreigende terreur, ligt in dit boek de nadruk op de gebeurtenissen van alledag. De onschuld van Daan staat sterk in contrast met de harde realiteit van de oorlog.

Yvonne Keuls heeft heel subtiel de oorlog door het verhaal verweven en maakt hiermee de angst en onrust die heersten toch voelbaar. Thema's zoals fatale vriendschap, volwassen worden, onderduiken en familie worden ook behandeld. Het boek is hierdoor geen idyllische weergave van een opgroeiend kind in oorlogstijd, maar een ontroerend verhaal over de dilemma's en angsten van een half joods gezin in de tweede wereld oorlog.

Uitgeverij Ambo-Anthos, 2013-2014

Pagina's 271

ISBN 978 9041 424 891

Recensie door Marian van Sprakelaar, mei 2014

December (openings) nieuws

Beste leensters en andere belangstellenden,

Een artikel in Trouw maakte me attent op het feit dat dit jaar meerdere romans, meestal familie-romans, zijn verschenen die zich afspelen in of na de Tweede Wereldoorlog en waarin het ontrafelen van bijbehorende familiegeheimen een rol speelt. De verwerking van wat onze ouders en grootouders hebben meegemaakt is blijkbaar nog steeds en weer actueel. Misschien is er vaak pas ruimte voor pas als ouders of grootouders overleden zijn, en wij de door hen nagelaten spullen gaan opruimen.

Een aantal romans die de laatste maanden zijn verschenen verdienen bijzondere aandacht:

* *Yvonne Keuls* schrijft al sinds de 60-er jaren over maatschappelijke problemen, en over haarzelf en haar familie. In november verscheen ***Koningin van de nacht***, een familieroman gebaseerd op haar eigen oorlogservaringen in een half-Joods muzikaal gezin. Omdat moeder is overleden helpt een tante de vader om de kinderen in het gareel te houden en ook bij het verzorgen van een onderduikruimte. Yvonne Keuls vertelt de bizarre verwickelingen binnen het gezin met humor en een open blik: de muzikale vriendschap van dochter en vader met een Duitse officier, de pro-Duitse vriendjes van zoonlief, de hongertocht op zoek naar eten. Ze maakt korte metten met alle clichés over goed en fout in de oorlog en het familieleven in het algemeen. Dat kan helpen om ervaringen van ouders en grootouders in een breder perspectief te plaatsen. Haar streven om mensen in hun waarde te laten toont zich in dit boek opnieuw. Daarmee ontstijgt het veel romans van 2e en 3e generatie kinderen die met hun verleden en dat van hun (groot)ouders in het reine willen komen. ☒

☒* Enerzijds vergelijkbaar maar anderzijds een heel ander verhaal over een familie in de oorlog is ***Poolse tranen*** van *Miriam Guensberg*. Ze schreef een liefdevol eerbetoon aan haar Joods-Poolse vader die als soldaat met het Poolse leger tegen de Duitsers vocht, en na de oorlog met een Nederlandse vrouw is getrouwd. Vanuit verschillende perspectieven wordt

het bestaan van deze bezielde, maar slecht weinig pratende man langzaam duidelijk. Pas als hij op hoge leeftijd opnieuw met geweld wordt geconfronteerd en tot actie overgaat, volgt er een stroomversnelling. *Poolse tranen* is kort na het verschijnen in augustus al genomineerd voor de *WIZO literatuurprijs 2014*.

* Ook genomineerd voor de WIZO literatuurprijs is **Wat ik moest verzwijgen** van *Ariëlla Kornmehl*. Geïnspireerd door de oorlogsverhalen van haar grootmoeder verhaalt ze van het leven van na 1945, toen voor sommige mensen de oorlog pas begon. Haar grootmoeder was door haar Joodse ouders uit veiligheid ondergebracht bij een vriend in Haarlem. Toen die als meisje na de oorlog naar het Centraal Station in Amsterdam ging op zoek naar familieleden, bleek niemand terug te komen. In ieder hoofdstuk staat een andere figuur centraal waardoor vragen als 'hoe is het voor een moeder om haar kind af te staan om allebei te kunnen overleven', 'wat doet dit met het kind', 'wat is er van de kinderen geworden die gedwongen zijn achter gelaten', 'hoe leefbaar is het leven als je je achtergrond maar nauwelijks kent, of als je je er voor schaamt', vanuit verschillende perspectieven aan de orde komen.

Ook iets over WIZO. **WIZO** is een internationale organisatie van 250.000 joodse vrouwelijke vrijwilligers in 53 landen en heeft als doelstelling om kwetsbare groepen binnen de Israëliische samenleving een beter leven te bieden, ongeacht hun achtergrond of geloofsovertuiging. Met de literatuurprijs hebben ze een extra doel. Om te beginnen brengt lezen mensen in een andere wereld dan de hunne. Het laat mensen kennis maken met andere culturen, mensen, hun relaties en hun drijfveren. De *WIZO literatuurprijs* wordt uitgereikt aan de schrijver die de deelnemende lezers het meest waarderen. WIZO maakt een selectie van zes boeken van Joodse of Israëliische schrijvers die naar de prijs meedingen. Lezers die zich hebben verenigd in een leesgroep/kring kunnen zich aanmelden voor deelname. Het is uitdrukkelijk de bedoeling dat iedereen kan deelnemen, ongeacht achtergrond of religie. Lezers krijgen een jaar de tijd om minstens drie boeken (samen) te lezen, te bespreken en te beoordelen. Hun beoordeling telt mee bij de keuze van het winnende boek. Tegelijkertijd steunen ze daarmee een goed WIZO-doel, in dit geval een beurs voor een literatuurstudie voor een veelbelovende maar kansarme jongere in Israël.

Onlangs uitgebrachte titels

- De tweede, net uitgebrachte roman van *Eva Meijer* heet **Dagpauwoog**. Waar haar eerste roman, '*Het schuwste dier*', handelt over de mens, een meisje dat na de zelfmoord van haar tante de donkere kanten van haar familie laat zien, gaat '*Dagpauwoog*' over de relatie tussen mens en dier. Iris, een oudere, succesvolle kunstenares verhuist met haar hondje naar een afgelegen dorp bij zee, waar ze een dierenrechtenactivist ontmoet en zich laat overhalen tot het plegen van aanslagen op slagerijen. Nadat de eerste gewonde is gevallen ontkomt ze er niet aan zichzelf allerlei vragen te stellen over waar ze mee bezig is, hoe ze het zo ver heeft laten komen, hoe je goed kunt doen in deze wereld? Zelf blijkt ze namelijk erg tegenstrijdig te handelen, van reddingsacties als de poes een muis wil vangen tot het leggen van bompakketjes waar per ongeluk een dode bij valt. Eva Meijer weet er een sterke, tragikomische roman van te maken, die onwillekeurig de lezer ook vragen stelt.

- *Carry Slee* heeft een nieuwe roman voor volwassenen geschreven, **Strijken**. Het is in alle opzichten een ander boek dan haar voorgaande romans, en zegt ze zelf, een boek dat ze moest schrijven. Het bevat een aantal erg mooie, niet vrolijke illustraties. De hoofdpersoon is een schrijver, waarvan verwacht wordt dat hij binnenkort een nieuwe roman zal inleveren bij z'n uitgever. Dit idee verlamt hem volkomen en hij raakt in een psychose. Carry Slee beschrijft de reis langs z'n onverwerkte emoties, over wegen van verwaarloosde ideeën, op zoek naar zijn passies en drijfveren. Ontmoetingen met sleutelfiguren uit zijn leven zijn alles bepalend. De vraag is met welke gebeurtenissen hij af moet rekenen om weer verder te kunnen met zijn leven.

- **Verdwaald** is een bundel korte verhalen van de Ierse *Emma Donoghue*. Een aantal krantenartikelen trokken haar aandacht vanwege de personen die er in beschreven werden en die allemaal letterlijk en figuurlijk grenzen overschreden en daardoor meer dan één leven leidden. N.a.v. deze artikelen schreef ze 14 verhalen, en bij elk verhaal een toelichting. Eerdere romans, als *Kamer* en *De verzegelde brief* zijn, net als de verhalen, gebaseerd op historische gebeurtenissen en er komen eveneens vooral mensen in voor die zich in uitzonderlijke situaties bevinden. Emma Donoghue weet van droge krantenberichten levendige verhalen te maken met geloofwaardige individuen met herkenbare angsten en verlangens. En als haar dolende personen in staat zijn zich aan te passen aan hun moeilijke omstandigheden, dan kan jij ook een uitweg vinden uit je eigen problemen, zo lijkt ze te zeggen.

- Afgelopen tijd is de veelbesproken documentaire **Sletvrees** van *Sunny Bergman* te zien geweest. Vorige week won ze er

de *Mediaprijs 2013* mee van de Nederlandse Wetenschappelijke Vereniging voor Seksuologie (NVVS). De jury vond dat ze moedig het onderzoek naar de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen op het gebied van seksuele beleving en waardering had opgepakt. Volgens de NVVS is veel berichtgeving over seksualiteit eenzijdig en vol gebakken lucht, labels en misverstanden. Naast de film is van 'Sletvrees' ook een boek uitgebracht. In dit persoonlijke en levendige boek laat *Sunny Bergman* zien hoe ze te werk is gegaan bij het maken van haar films en gaat ze dieper in op de thematiek.

- Voor de *Ruth Rendell* liefhebbers: er is weer een nieuw boek uit van deze 83-jarige Britse schrijfster van psychologische misdaadromans, ***Het genootschap***. Het speelt zich af in een Londense wijk met mooie witte huizen, blinkende auto's, en vaak inwonend personeel. Het genootschap is een bonte verzameling van au pairs, chauffeurs en schoonmakers, die regelmatig bijeenkomt in de plaatselijke pub om hun frustraties te uiten. Lange tijd lijken de dagelijkse gebeurtenissen van de scherp neergezette en weinig sympathieke personages relatief onschuldig. Dat verandert als een geheime minnaar dood wordt gevonden. De plot zit weer ouderwets goed in elkaar.

Activiteiten in Utrecht en daarbuiten:

✘- Op maandagavond 8 december komen *Ada de Jong* en *Christa Anbeek* in Utrechtse Centrale Bibliotheek vertellen over hun boek ***De berg van de ziel, over kwetsbaar leven***. Het is de afsluitende lezing in een serie, 'Op zoek naar de ziel: zingeving in het dagelijks leven'. Ada de Jong is de vrouw die haar man en 3 kinderen in 2008 zag verongelukken tijdens de afdaling van een berg in de Alpen. Hoe kan zij omgaan met zo'n groot verlies? Ze kent niemand die iets dergelijks heeft meegemaakt. Dan ontmoet ze Christa Anbeek, verbonden aan de Universiteit voor Humanistiek en schrijfster van 'Overlevingskunst', die recent haar partner is verloren. Samen gaan ze zich bezig houden met levensvragen als 'hoe vind je een weg als alles is afgebroken' en 'hoe ontdek je jezelf opnieuw'? In het boek worden de ervaringen van beide vrouwen dooreengevlochten.

- Op 10 december worden in Utrecht de C.C.S. Crone Stipendia uitgereikt. Het zijn aanmoedigingsprijzen, ingesteld door de gemeente Utrecht, en worden iedere twee jaar uitgereikt aan beloftevolle Utrechtse schrijvers. De stimuleringsbedragen € 2.500,- en zijn bedoeld om een volgende publicatie mogelijk te maken. O.a. ***Ellen Deckwitz*** zal de prijs in ontvangst mogen nemen. Ze is bekend van haar bundels *De steen vreest mij*, waarmee ze de Buddingh'-prijs won, en *Hoi feest*, en vooral ook van haar performances, het voordragen van haar gedichten op de haar heel eigen wijze. De jury vindt de plannen voor haar volgende bundel veelbelovend en was "onder de indruk van haar krachtige formuleringen, compacte composities en mooie beelden"

- Op 13 december opent in het Amsterdam (stads)Museum een tentoonstelling van de Nederlands-Chinese modeontwerpster en kunstenares ***Fong Leng***. *Fong Leng* werd begin jaren 70 bekend met heel opvallende en kleurige creaties in haar eigen winkel in de PC Hooftstraat. Ze combineert verschillende materialen als leer en zijde met elkaar, en gebruikt bijzondere handwerktechnieken. Bij de tentoonstelling zijn zowel recent werk uit de privé collectie van *Fong Leng* te zien als uit de eigen Amsterdamse museumcollectie. Er zijn niet alleen uitgesproken modecreaties, die zichzelf kunstwerken op zich noemt, maar ook wandkleden. Voor meer info: <http://amsterdammuseum.nl>.

Dit weekend zijn in het Utrechtse Centraal Museum nog zes recent door het museum verworven aanwinsten te zien.

✘- In het Gemeentemuseum in Den Haag loopt t/m januari een tentoonstelling van een veel ingetogener modeontwerpster, de stijlvolle en invloedrijke Française ***Coco Chanel*** (1883-1971), die in de 20-er jaren bekend stond als de 'Koningin van de mode'. Haar parfum is het meest verkochte ter wereld. De tentoonstelling '*Chanel: de legende*' laat haar leven en werk zien, en ook wat er na haar leven is gebeurd met haar modehuis. Naast originele kledingontwerpen zijn er accessoires en een bijzonder selectie van haar juwelen te zien. Voor meer info: <http://www.gemeentemuseum.nl/tentoonstellingen/chanel-de-legende>

Bibliotheek-nieuws

- Naast de leesgroep die nu voor het 3e jaar goed loopt, wordt men in de poëziegroep ook steeds enthousiaster. *Vrouwkje lezen*, een verslag van de 3e bijeenkomst afgelopen week vind je op onze site:

<http://vrouwenbibliotheek.wordpress.com/2013/11/28/vrouwkje-lezen-3e-sessie-poeziegroep/>. Volgende keer wordt *Judith Herzberg* gelezen. Ze dicht al ruim 50 jaar. Onlangs is van haar een kleine bundel 'Liever brieven' verschenen.

- Helaas is onze social media vrijwilligster genoodzaakt haar activiteiten voor de bibliotheek te stoppen. Wij houden ons aanbevolen voor iemand die het leuk om zich op twitter, facebook e.d. bezig te houden met vrouwen en literatuur. Laat

vooral van je horen!

Nieuwe boeken in de bibliotheek:

De geniale vriendin van Elena Ferrante, *Het boek Hauser* van Annemarie Estor en Lies Van Gasse, *De wereld vergeten* van María Dueñas, *Waarvan wij droomden* van Julia Otsuka, *Verloren maandag* van Valerie Eijkmans, *Coupé nr 6* van Rosa Liksom, *Rembrandts vrouwen* van Christoph Driessen.

Nieuwe recensies van deze maand als link bijgevoegd:

Het negende schrift van Maya door Isabel Allende

De sterren stil door Natalie Koch

Solange door Marie Darrieussecq

De Mansarde van Marlen Haushofer

De leenbijdrage voor 2014 is opnieuw vastgesteld op € 25,-, en gaat nu in. Je kunt hiervoor onbeperkt boeken lenen en/of vriendin/vriend van de bibliotheek zijn. Iedereen die boeken leent en/of wil gaan lenen wordt vriendelijk verzocht dit bedrag over te maken op banknr NL71 INGB 0009 2669 95 ten name van Stichting Es Scent ovv naam en 'leenbijdrage 2014'.

Eenmalig een boek lenen kan ook. De bijdrage hiervoor is € 1,- per boek.

Op www.vrouwenbibliotheek.nl is meer informatie over de bibliotheek te vinden.

Naast de aangekondigde openingstijden blijft het altijd mogelijk om op afspraak een bezoek te brengen aan de bibliotheek. U bent van harte welkom.

Marjolein Datema

Utrecht, 30 november 2013